

RAPPORT FRA ANNUAL LECTURE ON RIGHTS OF INDIGENOUS PEOPLES

I anledning den samiske nasjonaldagen 6 februar 2020 arrangerte LawTransform (CMI-UiB Centre on Law and Social Transformation) i samarbeid med Bergen Sameforening, *Annual Lecture on Rights of Indigenous Peoples 2020*. Det er tredje året denne fest-forelesningen arrangeres og tema for foredraget og den etterfølgende panelsamtalen var betydningen av retten til språk og kultur for samer i dagens Norden, med deltakerne fra ulike institusjoner i Finland og Norge.

Annual Lecture on Rights of Indigenous Peoples 2020 fant sted på Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen. Blant tilskuerne var det både studenter og ansatte fra universitet, representanter fra det samiske miljøet i Bergen og andre med interesse for samisk politikk og samenes rett til språk og kultur. Gjennom samarbeidet med Bergen sameforening ble arrangementet ikke bare en selvstendig faglig markering av dagen, men også en oppvarming til den sosiale delen av feiringen senere på ettermiddagen.

Pigga Keskitalo var årets hovedtaler.

Gjennomføringen av arrangementet

Årets hovedtaler var Pigga Keskitalo. Hun er sametingsrepresentant i Finland og ansatt ved Universitetet i Lapland, hvor hun forsker på rettferdighet og mangfold. Hun skrev sin doktoravhandling om samisk pensum, og hvordan dette ble gjennomført på samiske skoler i Norge. Med samisk utdanning og samisk språkopplæring som spesialisering, er hun også del av et internasjonalt forskningsprosjekt om avstandsopplæring i samisk språk.

Pigga åpnet arrangementet med en grundig gjennomgang av bakgrunnen for dagens utfordringer for samisk språk og kultur, med særlig i fokus på samisk språkopplæring og hvordan utfordringene på dette området kan løses.

Pigga Keskitalo ble introdusert av Vilde Nadheim og etter forelesningen fulgte en panelsamtale ledet av Siri Gloppen, direktør for LawTransform og professor i Sammenliknende politikk ved UiB. Pigga Keskitalo deltok i panelet sammen med Astri Andresen, Kai Grieg, Øyvind Ravna og Eirik Larsen

Astri Andresen er professor i historie ved Institutt for arkeologi, historie, kultur- og religionsvitenskap ved Universitetet i Bergen. Hun har særlig interesse for minoritetshistorie i nordiske land, og har nylig bidratt til en bok om samisk historie fra 1750 og frem til i dag. Hun understreket betydningen av samenes aktive kamp for bevaring av sitt språk og sin kultur som en kontekst til dagens utfordringer. Gjenfortellingen av historien må ikke kun fokusere på de utfordringene samisk språk og kultur har blitt utsatt for, men også hvordan samene tross dette aktivt klarte å holde fast i og videreføre sitt språk og sin kultur.

Fra et mer politisk perspektiv trakk **Eirik Larsen** i sitt innlegg frem retten til selvbestemmelse som et viktig fundament for retten til språk og kultur. **Larsen** er jurist med spesialisering i same- og urfolksrett, og jobber som politisk rådgiver for Sametinget. Han poengterte at forbindelsen til landet og ressursene er selve basisen for språket og kulturen, og uten muligheten til å utøve de tradisjonelle næringsveiene vil språket være truet.

Øyvind Ravna gikk på sin side nærmere inn på både det konstitusjonelle og det konvensjonsbaserte vernet samene har som urfolk. Han er professor i rettsvitenskap ved Det juridiske fakultet i Tromsø, der han også er leder av Forskningsgruppe for Same- og Urfolksrett. Han underviser blant annet i urfolksrett og menneskerettigheter, og har gitt ut flere bøker om samerettslige problemstillinger. Med sitt juridiske utgangspunkt problematiserte han dagens praksis i norsk rettsvesen, særlig i forbindelse med rettighetene til landområder og naturressurser. Han viste til hvordan norsk praksis på den ene siden synes å overholde sine internasjonale forpliktelser til vern av disse rettighetene, samtidig som det i flere saker kan stilles spørsmål ved om domstolene faktisk tar tilstrekkelig hensyn til samiske interesser.

Kai Grieg deltok i panelsamtalen på vegne av FN-sambandet i Bergen. Han er utdannet antropolog og med utgangspunkt i et internasjonalt perspektiv trakk han frem FNs bærekraftsmål som et alternativt verktøy for vern av urfolks rettigheter, til forskjell fra den mer tradisjonelle konvensjonsbaserte tilnærmingen. Det å anvende spesifikke bærekraftsmål for å sette spesielt fokus på enkelte problemstillinger for samer i dag, kan kanskje være et mer effektivt verktøy enn internasjonale konvensjoner.

Siri Gloppen, Pigga Keskitalo, Kai Grieg, Eirik Larsen, Astri Andresen og Øyvind Ravna.

Planleggingen av arrangementet

Planleggingen av arrangementet begynte i september og pågikk gjennom høsten og vinteren. I utgangspunktet ønsket vi at det overordnede temaet om retten til språk og kultur skulle spisses særlig inn mot forvaltningen av tradisjonelle naturområder, som illustrasjon på vernet av samenes rett til sin kultur i praksis. Dette var særlig interessant i lys av uttalelser fra Jens Edvin A. Skoghøy om en samefiendtlig holdning i tidligere praksis fra Høyesterett. Samtidig aktualiserte temaet også dagens kamp for disse rettighetene gjennom kunsten. Målet var å samle en kombinasjon av stemmer med ulike perspektiver og tilnærminger til den praktiske betydningen av samenes rett til språk og kultur i dag – i forlengelsen av prosjektet «Sami Struggles in Art & Law» som var en del av *Bergen Exchanges 2019*. Det viste seg imidlertid vanskelig å få på plass en kunstnerisk deltakelse på det faglige arrangementet. I stedet ble det kunstneriske innslag under festmiddagen til Bergen Sameforening.

I tillegg til *Annual Lecture* arrangementet på Juridisk fakultet og Bergen Sameforenings arrangement om kvelden ble samenes nasjonaldag markert på Universitetet i Bergens store konferanse om FNs bærekraftsmål (SDG-konferansen) som ble holdt i Universitetets aula 6-7 februar. Ved åpningen av konferansen hilste Mona Tornensis Hornæs velkommen på vegne av Bergen Sameforening, mens Pigga Keskitalo, årets hovedtaler, Astri Andresen og Siri Gloppen hadde et panel om retten til utdanning i et urfolksperspektiv.

Økonomisk støtte

Arrangementet ble støttet økonomisk av Fritt Ord og Selskapet for Vitenskapenes Fremme mens LawTransform og Bergen Sameforening bidro med frivillig innsats i organiseringen og avviklingen, med Vilde Nadheim som prosjektleder. Støtten gjorde det mulig å hente inn

utenbys deltakere, gjennomføre arrangementet og tilgjengeliggjøre det som videoopptak, noe som gjør det mulig å ut til flere også i etterkant av arrangementet. Opptaket ligger nå tilgjengelig på nettsidene til LawTransform og Selskapet til Vitenskapenes Fremme.